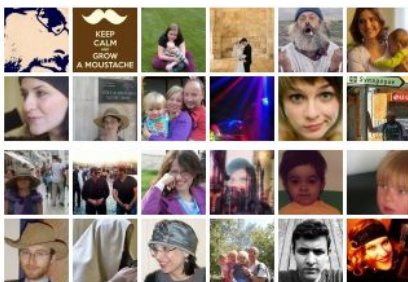

www.doopravdy.cz/daf

Berešit 5774

בס"ד

24. tišri 5774
28. září 2013

svíčky: 18:34
havdala: 19:36

Mišejakir: 5:53
Nec: 6:58
Sof Zman Šema: 9:55
Sof Zman Tfila: 10:54
Mincha Gdola: 13:22
Škiat hachama: 18:48

Psachim 100
Mišna Edujot 2:4
Orach chajim 305:9

Bekicr

Akcie Applu už zase stoupají. iPhony, iPady, iPody a iTunes všude kam se podíváte. Tak proč bylo jablko v ráji zapovězené? Pokud se právě s pocitem viny poohlížíte po svém vysněném miláčkově s charakteristickým logem, nemusíte. Strom poznání zcela určitě nebyl jablkem.

Pravdou je, že Tóra nikde výslovně onen nešťastný plod nejmenuje. Rabíni nabízejí několik možností. Podle jednoho názoru bylo Strom poznání pšenicí. Chléb měl růst jako ovoce na stromě. Jen utrhnout a šoupnout do mikrovlnky. (Dodnes se říká, že dítě začne získávat rozum až s prvním soustem pšeničného chleba - ve většině případů jsou pak takovou první lahůdkou židovských dětí macesy. Kabalisté k tomu dodávají, že až po ochutnání chleba umí dítě říct "tati" a myslí tím toho, komu říkáme AVINU MALKENU.)

Druhým názorem jsou hrozny a víno. Alkohol. To by mohlo být, jen si vzpomeňte na nešťastného Noacha. Třetí názor pojí Strom poznání s fiky. Bylo by logické, kdyby nahý Adam sáhl po prvním možném listu, který měl po ruce. Jiní rabíni uvádějí etrog nebo ořechy. Nejdou se i tací, kteří tvrdí, že strom poznání byl spojením všech výše uvedených druhů.

Ale, jak pozorný čtenář odhalil - jablko nikde. Kde se tedy vzalo? Zdá se, že až omyly při překladech. Malum je latinsky zlo. (Proto máme v pojišťovnách kromě bonusů i malusy.) A také jablko. Malum - jablko se do latiny dostalo z řečtiny, takže už jen těžko odhalíme, komu se při četbě o prvním hříchu sbíhali sliny na dužnaté šťavnaté ovoce.

Tento šabat začínáme čist Tóry od počátku. Už zase. A někdy se může zdát, že je Tóra velmi negativně naložená. Vše je samé NE. To se nesmí, to nedělej, to je nebezpečné. V judaismu existuje mnohem více zákazů než příkazů. Například na šabat máme jen jednu micvu ASE - „světit šabat“ a nekonečný proud zákazů LO TAASE – nevařit, necestovat, nezalévat... Vše je ale otázkou perspektivy. Být ženatý znamená být ženatý s jednou jedinou ženou a neženatý se třemi miliardami. Ano a ne spolu souvisí. Šabat je svatý den. Den hodný oslav, ne utrpení. Je sice pravda, že na šabat nenakupujeme a nevaříme, ale to jen proto, že to není tohoto výjimečného dne

hodné. Nákupy mohou počkat na všední den. Šabat je vlastně tak trochu jako manželka. Mít jen jednu ženu neznamena, že jsme osamělí. Naopak. Výjimečnost je jednou z podstat svatosti. Využijme četby sidry Berešit, která nám výjimečnost šabatu vysvětluje.

Pro děti

Prohlédněte si titulní obrázek Dafu... Na obrázku vidíte strom, hada a jablko. Ten strom se jmenuje Strom poznání dobra a zla. Had je našeptávač, který nás svádí, abychom ochutnali zakázané ovoce. No nevypadá to jablko k nakousnutí? Vzpomínáte si, kdy vás naposledy někdo naváděl ke špatnosti? A taky máte někde v bříšku hlas, který vás svádí? *Ještě chvíli si budu hrát, a pak už si začnu dělat úkoly. Zuby si vyčistím... později. Proč uklízet, když to zase rozházím.* Tomu hlasu říkáme JECER HARA. Je hrozně šikovný. Jako ten had v ráji. Jak se bránit?

Musagim čili pojmy

Máte pocit, že se se svými znalostmi judaismu pohybujete v začarovaném kruhu? Že narážíte na stále stejné informace a chcete vědět víc. Učíte své děti na Roš hašana o jablku, medu a šofaru a nevíte, jak dál. Od toho jsou Musagim rav Šmuela Katze. Dokonalá kniha, které se budeme v Dafu věnovat pravidelně.

ISRU CHAG - posvátek: Den po skončení každého z poutních svátků (Pesach, Šavuot, Sukot). Protože v průběhu svátků byl v Chrámu značný převis poptávky nad fyzickými možnostmi kněží a oltáře, měli jednotlivci možnost obětovat to, co měli v úmyslu (či co slíbili) ještě den po skončení svátků. Isru chag má v dnešní liturgii postavení dne s jemně svátečním nádechem - neříkáme v něm Tachnun. Označení dne vychází z Žalmu 118:27, který odříkáváme o svátcích v rámci Halelu. ISRU CHAG BAOVOTIM AD KARNOT HA MIZBEACH - Přivažte sváteční oběti provazy k rohům oltáře.

Rav Sacks: Odpovědnost

Je-li schopnost vést lidi řešením, co vlastně řeší? V odpovědi na tuto otázku nemůže být Tóra jednoznačnější - problémem je nezodpovědnost.

Úvodní kapitoly knihy Berešit se soustředí na dva příběhy - o Adamovi a Evě a o Kainovi a Hevelovi. Oba jsou o nedostatku odpovědnosti.

Všimněme si nejdřív Adama a Evy. Víme, že zhřešili. Mrzelo je to a styděli se. Schovali se, ale zjistili, že před Bohem se nelze skrývat:

A Hospodin, Bůh, zavolal člověka a řekl mu: „Kde jsi?“ Řekl: „Slyšel jsem v zahradě tvůj hlas, lekl jsem se, že jsem nahý, a schoval jsem se!“ A on řekl: „Kdopak ti řekl, že jsi nahý? Nejedl jsi z toho stromu, jež jsem ti přikázal, abys z něj nejedl?“ Člověk řekl: „Z toho stromu mi dala žena, kterou's mi dal, aby byla se mnou, tak jsem jedl.“ Hospodin, Bůh, řekl té ženě: „Proč jsi to udělala?“ Žena řekla: „Ten had mne svedl, tak jsem jedla.“

Typické - oba tvrdí, že za chyby nemohou. Adam hází vinu na Evu, Eva na hada. A výsledek? Bůh potrestá oba a vyžene je z ráje. Adam a Eva odmítli osobní odpovědnost. Tvrdili: "To jsem nebyl já."

Druhý příběh je ještě tragičtější. Hned první sourozenecká řevnivost v Tóře vedla k vraždě.

Kain však řekl svému bratru Hevelovi, a když byli na poli, zvedl se Kain k Hevelovi, svému bratru, a zabil ho. A Hospodin řekl Kainovi: „Kde je tvůj bratr Hevel?“ a on řekl: „Nevěděl jsem, že strážcem svého bratra jsem já!“ A on řekl: „Cos to udělal? Krev tvého bratra ke mně volá ze země! Nyní jsi proklet zemí, již jsi přinutil otevřít ústa, aby vzala krev tvého bratra z tvé ruky!

Kain nepopírá svůj čin, neříká: "To jsem nebyl já." Ani: "Nebyla to moje chyba." Odmítá ale morální odpovědnost. De facto se ptá, proč by se měl starat o kohokoliv mimo sebe sama. Proč bychom neměli dělat to, co chceme dělat, pokud máme dost sil to udělat? V Platonově Ústavě (Republice) Glaukon tvrdí, že spravedlivé je vše, co se děje v zájmu silnějšího. Síla dává právo. Je-li život darwinovským boje o přežití, proč bychom se měli omezovat ohledy na jiné? Není-li v přírodě "morálka", musím se spoléhat jen na sebe. To je ozvěna Kainových slov, kterým k nám od pradávna doléhají.

Tóra nás hned na svém počátku nadvakrát varuje před odmítáním odpovědnosti. Odpovědnosti osobní i morální. A odpověď, kterou nabízí, je schopnost vést lidi - téma, kterému se budeme věnovat i v následujících kapitolách.

Všimněte si v příběhu z Mošeho mládí tohoto mikropříběhu: Moše vyrostl a vydal se ven ke svému lidu a viděl je otročit. A všiml si, jak egyptský dozorce tloukl jednoho z otroků. "Rozhlédl se a nikoho neviděl." Doslova viděl, že tam není žádný muž.

Tato pasáž je těžká k porozumění. Na té stavbě musela být spousta lidí. Mimochodem, o dvě věty dál si už o Mošeho činu Židé mezi sebou živě vypráví. Takže? Zdá se, že se Moše rozhlédl a viděl, že tam není nikdo jiný, kdo by mohl zasáhnout.

Všichni dnes známe syndrom pasivně přihlížejících. Možná jsme sami byli přítomni útoku na jinou osobu a tvářili se, že se nás to netýká. Sociologové a psychologové provedli mnoho výzkumů ve snaze zjistit, co se děje v podobných situacích. Existuje názor, že právě nečinnost jiných přihlížejících v nás vzbuzuje představu, že to, co se děje, není závažné a brání nám v případném zásahu.

Jiní si ovšem myslí, že klíčovým faktorem je rozptýl odpovědnosti. Protože kolem nás stojí více lidí, máme pocit, že udělat první krok a zasáhnout by měl "někdo jiný než my". Zdá se, že tento názor odpovídá vysvětlení v případě Mošeho činu. Nikdo nebyl připravený k činu. Egyptané byli páni - dozorci, tak proč by riskovali kvůli nějakému otrokovi? Židé byli otroci a odpor proti dozorcům by pro ně znamenal přímé ohrožení života.

V tu chvíli se Moše rozhlédl a rozhodl. A zasáhl. Tento čin z něj udělal vůdce - osobnost nadanou schopností vést jiné lidi. Schopný vůdce je ten, kdo na sebe umí vzít zodpovědnost. Schopnost vést jiné se rodí v okamžiku, kdy se staneme aktivními, kdy nečekáme na to, až zareaguje někdo jiný.

Když se dějí ošklivé věci, někteří lidé odvracejí oči. Nebo čekají, až zasáhne někdo jiný. Nebo

obviňují jiné, že věcem nechali volný průběh. Nebo si jen trpce stěžují. Ale pak jsou tu tací, kteří si v takovou chvíli řeknou: "Je-li něco špatně, mělo by se to napravit." A to jsou skutečné vůdčí postavy. To jsou lidé, kteří mění dějiny. Ti, kteří se snaží svět kolem nás zlepšit.

Mnoho velkých náboženství a civilizací je založeno na smířlivosti. Je-li někde násilí, bída, utrpení a bolest, asi to tak má být. Nebo je to přímo Boží vůle. A lépe bude na světě budoucím. Judaismus ale byl a zůstává největším světovým vyznáním protestu. Jeho hrdinové nepřijímají zlo, protestují. Avraham se nebál konfrontovat samotného Boha, když bránil spravedlivé v Sodomě. Moše se ptal: "Copak může Soudce světa konat nespravedlivě?" Jeremiáš se ptal, proč se daří hříšníkům tak dobře.

To je, jak si Bůh přeje, abychom reagovali. Judaismus je Boží výzva lidstvu, aby se nevzdávalo odpovědnosti. Nejvyšší metou je možnost stát se Božím pomocníkem při tvorbě světa. Když se Bůh ptal Adama: "Kde jsi?" ptal se každého z nás. Bůh nám dal svobodu a s ní i odpovědnost.

© Šmílův Daf

Daf tvoří originální texty a volné překlady klasických i současných autorů. Daf obsahuje chibi, které sice odborníky trápí, vy si jich ale ani nevšimnete. Text neprochází korekturou, omluvte proto případné překlebký. Starší čísla najdete ve webovém archívu na www.doopravdy.cz/daf.

Čtete rádi Šmílův Daf? Budeme rádi, když podpoříte i Šmílový hry, které se ucházejí o titul Hry roku 2013 - zde: <http://hlasov.at/17v0>

